

Kimmo Sarje
FT, estetiikan dosentti

UNO ULLBERG JA SIITOLAN KARTANO IMATRALLA

UNO ULLBERG JA SIITOLAN KARTANO IMATRALLA

© Kimmo Sarje

TAITTO: Anna livonen

KANSI: Signe Branderin valokuvasta

Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisuja

Sarja D: Muita julkaisuja 10

ISBN 978-952-7055-57-1

ISSN 1797-7290

Siitolan kartanon esihistoriaa ja historiaa

Siitolan kartanon historia on verraten pitkä ja vaiherikas ja siitä kerrotaan vaihtelevasti. Oheiseen kronikkaan, joka ei perustu alkuperäislähteisiin, onkin syytä suhtautua tästä lähtökohdasta. Siitolan kartanoa koskevaa lähdeaineistoa kuten kauppakirjoja on kuitenkin saatavilla Mikkelin maakunta-arkistossa.

Suomalainen asutus Imatran seudulla alkoi muodostua noin tuhat vuotta sitten. Alueen varhaisimpina asukkaina pidetään kuitenkin lappalaisia, joiden kielestä on mahdollista johtaa ”Imatra”-nimikin. Siitolan kylän asukkaista on kirjallista tietoa 1500- ja 1600-luvuilta. Tiedetään Siitola-nimisiä tilallisia, jotka ovat ehkä viljelleet kartanon maita. Tilat kuitenkin usein menetettiin valtiolle. (Heitto, 1973, 13–17)

Historioitsija John E. Roosin mukaan ratsumestari Joachim Duncker oli saanut 17.9.1664 Siitolan tilan Norrköpingenin vuoden 1604 valtiopäivien mautilojen periytymistä koskevan päätöksen ehdoilla läänityksekseen Ruokolahden pitäjän Siitolan kylästä. Duncker kaatui Lundin taistelussa 1676 ja tila määrättiin tämän leskelle Anna Maria von Weltzerille elinajaksi. (Roos, 1933, 398)

Dunckerien perheessä on useita lapsia. Heidän jälkeläisiinsä kuului myös Suomen sotaan osallistunut Joachim Zachris Duncker, jonka isoisän isä 1600-luvun ratsumestari oli. Kirjassaan *Joachim Zachris Duncker och hans omgifning* Fredrik Cygnaeus aprikoi Duncker-suvun taustaa: ”Till Finland tycktes slägten i alla fall hafva dragit sig ifrån Lifländska trakten öfver den vanliga stora förbindelsebryggan emellan Östersjöprovinserna och våra bygder: Ingermanland.” (Cygnaeus, 1883, 22)

Leski von Weltzerin kuoleman jälkeen tila merkittiin 1692 Viipurin ratsurykmentin esikuntamajurin puustelliksi ja se päättyi majuri Gustaf Romanovitsin hallintaan. Tämä rakennutti rappeutuneelle tilalle uuden

asuinrakennuksen. Everstiluutnantti Stefan Aminoff oli kartanon seuraava isäntä ja hänen hallussaan tila oli ison vihan aikana 1710–1721. Aminoffia seurasi kenraaliadjutantti Georg Fredrik von Brandenburg 1720-luvulla. (Zitting 1950, 39)

Pikkuvihan vuosina 1742–1743 tila oli majuri Christian Sahlon hallussa, mutta levottomissa oloissa se rappeutui. Sodan jälkeen Ruokolahden pitäjä luovutettiin Venäjälle ja samalla myös puustellilaitos eli virkatalojärjestelmä lakkasi. Siitolan kartano siirtyi kruununvouti Henrik Masalinille ja hänen suvulleen. Hänen Keisarillinen Korkeutensa Katariina II seurueineen teki kesällä 1772 – nykykalenterin mukaan alkaen 28. heinäkuuta ja päättyen 1. elokuuta – retken Imatran koskelle. Mahtava virta oli hallitsijalle elämys. Vierailusta tuli samalla Siitolan kartanon historiallisten tapahtumien huipennus. Tuolloin todennäköisesti uusi hirsinen päärakennus valmistui tai ainakin vanhaa rakennusta ehostettiin keisarillista juhlapäivällistä varten. ”Middag bjöds av kronofoge Masalin på Siitola gård och vid åtta tiden på kvällen anträdde återfärden”, Sven Hirn kertoo kirjassaan *Imatra som natursevärdhet till och med 1870*. (Hirn, 1958, 50)

Henrik Masalin nuoremman kuoleman jälkeen 1783 kartano jaettiin puoliksi tyttären naimakaupoissa maanmittari Johan Henrik Stråhlmanin ja hovineuvos Nils Westeniuksen perheille. Westeniuksen kuoltua 1824 siirtyi hänen osansa kartanosta porvari Stepan Fedosejeffille ja hänen suvulleen. Nimineuvos Johan Kuldaniesta tuli naimakauppojen ja maaostojen myötä tilan Stråhlmanien puolen omistaja ja hän lunasti tilan 1831 perintötilaksi. Kuldaniin jälkeen kartano jäi hänen tyttärensä Dorthea Kuldaniin haltuun vuoteen 1885, jolloin insinööri Gustaf Törnudd osti sekä Kuldaniin että Fedosejeffien osan kartanosta. (Zitting 1950, 40)

Yhdessä lähteessä arvellaan, että tilanomistaja Karl Mansén osti Gustaf Törnuddin pojalta filosofian tohtori Alvar Törnuddilta Siitolan kartanon 1919 (Heitto 1972, 18) ja toisessa, että hän osti kartanon Gustaf Törnuddilta. Mansén myi kartanon seuraavana vuonna pojalleen Bertil Mansénille, jonka omistuksessa se oli vielä 1950. (Zitting, 1950, s. 40)

Kolmannessa lähteessä todetaan, että Siitolan kartano on ollut Mansénin suvun omaisuutta vuodesta 1903 lähtien. (*Suomen maatilat* IV, 1932, 223 ja *Suuri maatilakirja. Lantgårdar i Finland* IV, 1965, 216) Neljännen lähteen mukaan tilan omistaja on vuodesta 1937 Carl Bertel Mansén. (*Suuri maatilakirja. Lantgårdar i Finland* IV, 1965, 216) Myös omistajien nimien kirjoitusasut vaihtelevat.

Mansénin suku möi Siitolan kartanon päätilan Imatran kaupungille 1972. (Heitto, 1973, 18; Syr, Siitola) Aluksi todennäköisesti Maakuntaliiton toimisto toimi kartanossa. Imatran kuvataidekoulu muutti Imatran taidemuseolta kartanoon 1974, ja myös Imatran taideyhdistys sai 1977 oikeuden käyttää koulun tiloja kartanossa piirustusiltoihinsa. (Jokela, 1985, 9; Ojonen, 1994, 59; Vaalama, 1990, 9) Kuvataidekoulu kunnallistettiin ja liitettiin Imatran kaupungin kulttuuripalveluiden yhteyteen 1977. (Jokela, 1985, 15) Hallinnollisesti kuvataidekoulu siirtyi 1.8.1991 Imatran koulutuspalvelukeskuksen alaisuuteen, kun opistotasoinen keskiasteen koulutus alkoi, ja osaksi Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulua 1997. Koulun nimi muuttui Saimaan ammattikorkeakouluksi 2009. (Järvinen, 1995, 30; Mustonen, 2017, 4) Saimaan ammattikorkeakoulu on käyttänyt kartanoa yhtenä toimitilanaan.

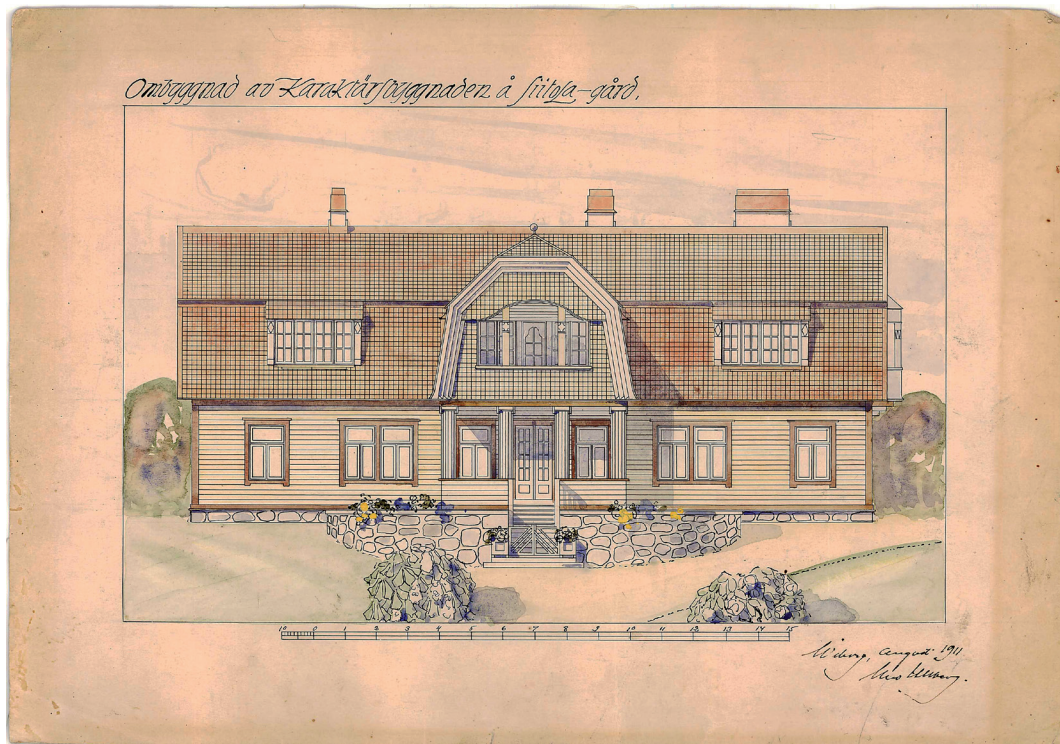
Uno Ullberg uudistaa kartanoa

Hakuteokset kertovat Siitolan kartanon päärakennuksen rakennushistoriasta niukasti ja osin ristiriitaisesti:

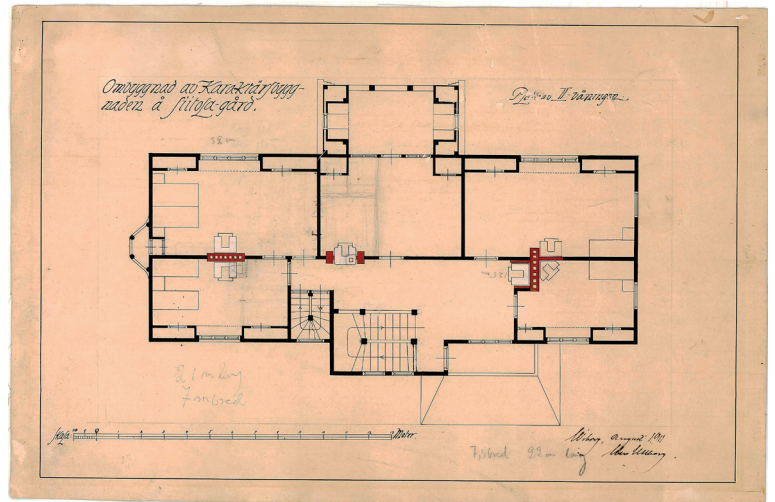
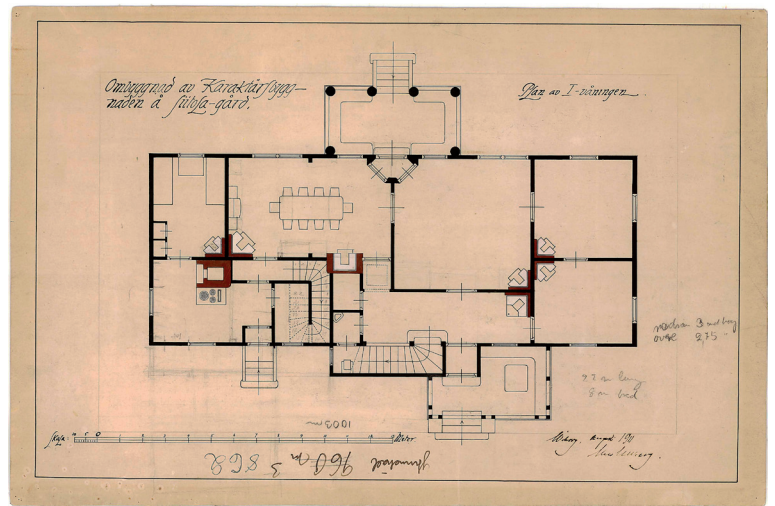
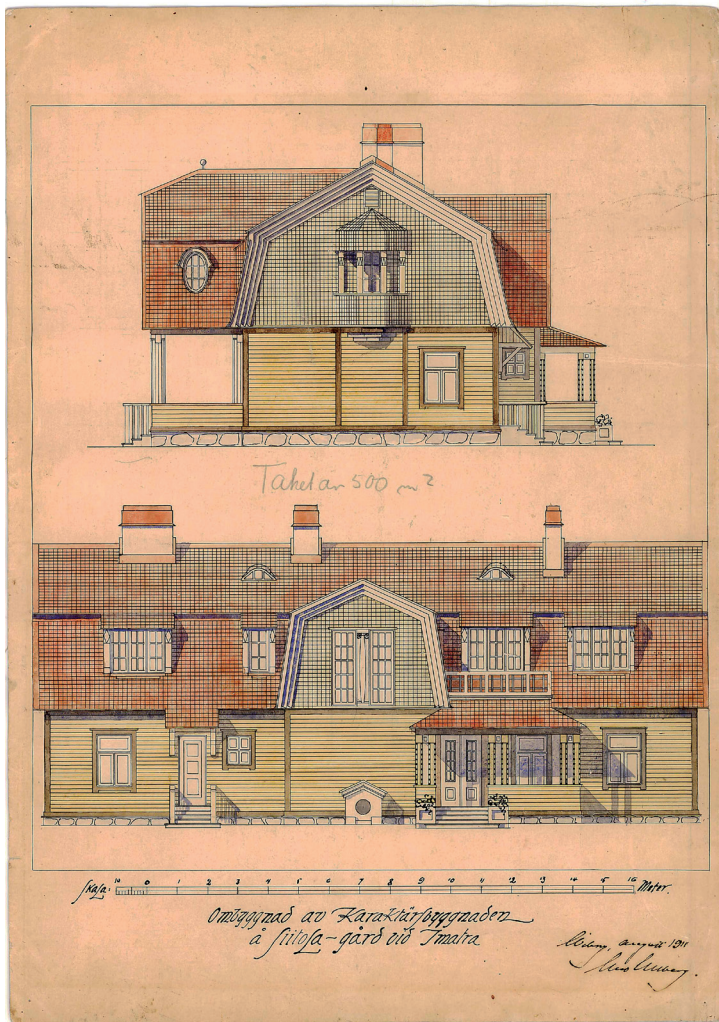
Kaksikerroksinen päärakennus (9 huonetta) vuodelta 1780, uusittu 1911 arkkitehti U. Ullbergin piirustusten mukaan. (*Suomen maatilat IV, 1932, 223*)

Karaktärhuset är av stock uppfört 1772 och helt renoverat 1938. Det omfattar 12 rum med alla moderna bekvämligheter. (*Suuri maatilakirja. Lantgårdar i Finland IV, 1965, 216*)

Hirsirunkoinen, jyrkällä taitekatolla (mansardikatto) varustettu, profiloidulla empirelaudoituksella ja päreellä vuorattu kaksikerroksinen kartanorakennus, jossa on selvästi puuhun sovelletun jugendtyylin piirteitä. Päärakennuksen perusosat lienevät peräisin jo vuodelta 1772 (Katariina Suuren vierailuvuosi), jolloin kartano kuului Masalinin suvulle. Nykyisen jugendasunsa rakennus on saanut viipurilaisen arkkitehdin Uno Ullbergin suunnittelutyön ansiosta. (Ojonen, 1994, 59)

Kuva 1: Uno Ullberg: Ombyggnad av Karaktärbyggnaden å Siitola-gård vid Imatra, muutosrakentamisiirustus Siitolan kartanon länsijulkisivuksi, 1911. Kopio.

Kuva 2: Uno Ullberg: Ombyggnad av Karaktärbyggnaden å Siitola-gård vid Imatra, muutosrakentamisperustus Siitolan kartanon eteläpäädyksi ja itäjulkisivuksi, 1911. Kopio. **Kuva 3:** Uno Ullberg: Ombyggnad av Karaktärbyggnaden å Siitola-gård vid Imatra, muutosrakentamisperustus Siitolan kartanon ensimmäisen kerroksen pohjaksi, 1911. Kopio. **Kuva 4:** Uno Ullberg: Ombyggnad av Karaktärbyggnaden å Siitola-gård vid Imatra, muutosrakentamisperustus Siitolan kartanon toisen kerroksen pohjaksi, 1911. Kopio.

Varmaa on, että arkkitehti Uno Ullberg (1879–1944) toteutti Siitolan – todennäköisesti 1770-luvulta peräisin olevan – kartanon päärakennuksen uudistamisen 1911. Vaikeampaa on kuitenkin osoittaa, kuinka perusteellisia hänen muutostyönsä olivat. Kopiot Ullbergin yksityiskohtaisista piirustuksista kartanon julkisivuista ja pohjista ovat saatavilla Imatran kaupunginmuseon arkistossa. (Kuvat 1-4) Muutospiirrokset ovat todennäköisesti vanhimmat tekniset dokumentit rakennuksesta. Myös kaksi Signe Branderin havainnollista valokuvaa kartanon molemmista pitkistä julkisivuista muutostöiden jälkeen 1912 on saatavilla Imatran kaupunginmuseon kuva-arkistossa mutta ei valokuvia kartanosta ennen muutostöitä. (Kuvat 5–6)

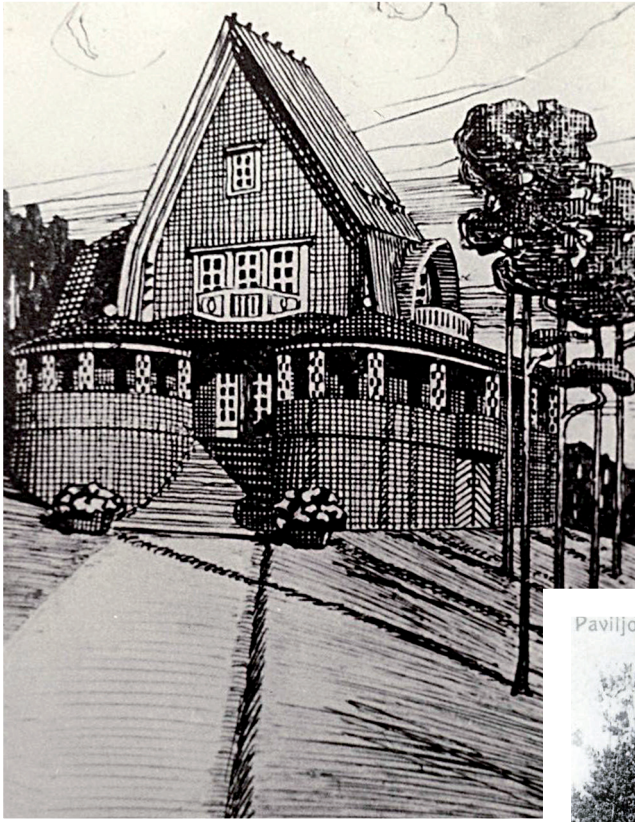

Kuva 5: Siitolan kartanon läntinen julkisivu 1912 arkkitehti Uno Ullbergin uudistamana.
Kuva 6: Siitolan kartanon itäinen pihajulkisivu 1912 arkkitehti Uno Ullbergin uudistamana.
Valokuvat: Signe Brander.

Ullbergin valitseminen kartanon muutostöiden suunnittelijaksi oli määrätietoinen päätös, sillä hän oli yksi sukupolvensa lahjakkaita arkkitehteja Suomessa. Hän oli syntyperäinen viipurilainen ja hänen ammatillinen toimintansa painottui Viipuriin ja muualle Karjalaan. Samoihin aikoihin Ullbergilla oli myös toinen huomattava toimeksianto paikkakunnalla Imatran Vallinkosken matkailijapaviljongin arkkitehtina. ”Pavillion Vallinkoski” rakennettiin talvella 1910–1911 ja avattiin kesäkuussa. Valitettavasti se tuhoutui tulipalossa jo 1917. (Hirn 1978, 167–168)

”Pavillion Vallinkoski” oli radikaali ja fantastinen matkailuattraktio, jonka muotoilu oli dynaamisen veistoksellista ja ekspressiivistä. Postikorttivalokuvan mukaan talon korkea ja jyrkkä mansardikatto näyttää olleen poikittain vasten matalampaa taitekattoista takaosaa. Katot ja ulkoseinät olivat päreillä vuorattuja. Parvekkeet olivat talon korkeissa päädyissä ja edessä katolla räystäään yllä. Alakertaa ympäröi edessä ja päädyissä pyöreänurkkainen katettu terassi ilman lasi-ikkunoita. Paviljongia esittävässä piirrospostikortissa terassit kiertyvät talon toisessa päädyssä pääoven ja portaikon molemmin puolin. Puut oli jätetty lähelle rakennusta. (Kuva 8)

Joitakin paviljongin arkkitehtonisia ideoita kuten erilaisten kattotyyppien rinnastamista Ullberg sovelsi ja kehitti 1913 valmistuneessa Villa Sellgrenissä Venäjänsaarella lähellä Viipuria. (Kuva 9) Nykyisin huvila on presidentti Putinin käytössä.

Kuva 7: Uno Ullbergin piirustus Vallinkosken matkailijapaviljongiksi. Postikortti.

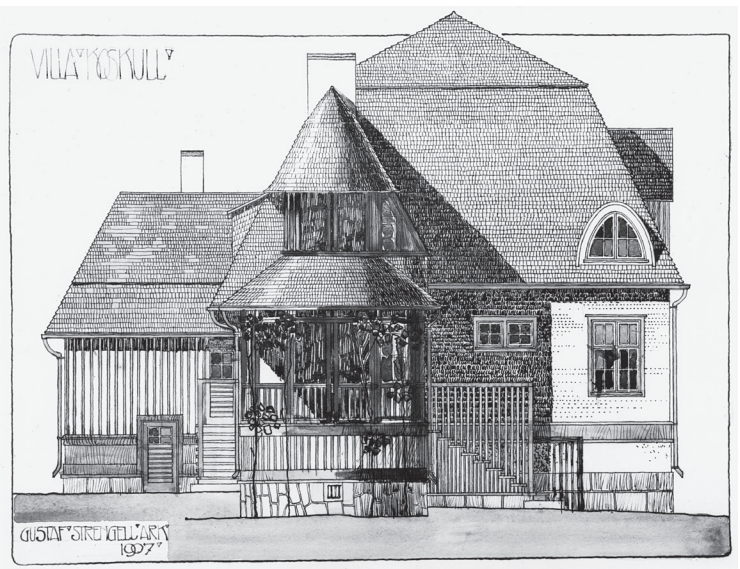
Paviljonki Vallinkoski.

Kuva 8: Uno Ullbergin suunnittelema Vallinkosken matkailijapaviljonki 1910-luvun alussa. Postikortti.

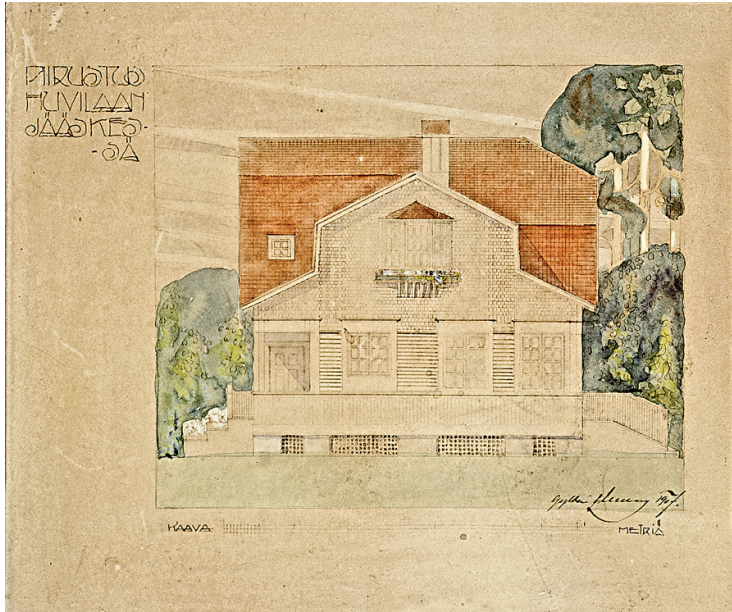
Kuva 9: Uno Ullbergin suunnittelema 1913 valmistunut Villa Sellgren kehittää kivirakennuksessa Vallinkosken matkailijapaviljongin aiheita.

Kuva 10: Gustaf Strengellin suunnittelema Villa Marocco Kokkolassa valmistui 1906. Valokuva: Kimmo Sarje. **Kuva 11:** Gustaf Strengellin suunnitelma Villa Koskull -huvilaksi Kauniaisiin 1907.

Tyylillisesti Pavillion Vallinkoskessa voi aistia monia ajan virtauksia ruotsalaisesta huvila-arkkitehtuurista kansallisromantiikkaan ja amerikkalaisiin omakotitaloihin. Päreverhoilua sovellettiin niissä kaikissa milloin käytännöllisessä milloin symbolisessa merkityksissä. Suomessa arkkitehti Gustaf Strengellin amerikkalaisvaikutteinen Villa Marocco (1906) Kokkolassa ja Villa Koskull (1907) Kauniaisissa ovat esimerkkejä päreverhoilusta ja oikukkaista ratkaisuisista. (Kuvat 10–11) Ruotsalainen arkkitehti Ragnar Östberg suosi puolestaan jyrkkiä kattoja ja korostettuja räystäslistoja huviloissa kuten Strengellkin Kokkolassa. Ullbergin paviljongin pyörteisessä terassikulississa oli myös *art nouveau*n iloittelua ja lähes futuristista liikettä, jotka panivat koko hotellin laskemaan koskea.

Siitolan kartanon muutostöitä voidaan pitää Vallinkosken matkailijapaviljongin sisarpuolena. Ei ole mahdotonta, etteikö Siitolan isäntä olisi paviljongin innoittamana pyytänyt Ullbergia modernisoimaan kartanoaan. Uudistettua kartanoa esittävistä valokuvista vuodelta 1912 nähdään, että katon ja ylemmän kerroksen seinän verhoiluksi oli valittu päre. Moniruutuiset ikkunat oli harmonisesti istutettu mansardikaton taiveisiin. Alempi kerros oli verhoiltu maalatulla vaakalaudoituksella. Päätyjen räystäslistoja oli porrastettu voimakkaasti ja maalattu valkoisiksi. Jykevinä elementteinä pääteseinissä ja keskiosassa ne määrittelivät pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoisen kartanon ryhtiä. Rakennuksen toisessa päädyssä ylhäällä oli lievästi ulostyöntyvä katettu parveke

Kuva 12: Villa Stenius, julkisivu itään. Postikortti. **Kuva 13:** Clas A. Gyldenin ja Uno Ullbergin suunnitelma Villa Stenius -huvilaksi 1907. **Kuva 14:** Villa Stenius -huvilan myöhemmin Villa Borgin julkisivu etelään.

pilareineen. Ratkaisua voi verrata Clas A. Gyldenin ja Uno Ullbergin yhteisen arkkitehtuuritoimiston suunnitteleman 1907 Antrean Mäkkylän kylään valmistuneen Villa Stenius -huvilan yläkerran ulkonevaan ikkunaan sirailla paanuilla vuoratussa päädystä. (Kuvat 12–13)

Kartanon ylemmässä kerroksessa lännessä rinteeseen puolella oli suuri pyöreiden pilareiden kannattelema katettu parveke, jonka mansardikaton sivutaipeisiin oli puhkaistu ovaalin muotoiset ruudutetut ikkunat. (Kuva 5) Parvekkeen vaaleaksi maalatussa päreiverhoilussa etuseinässä, jota kehystivät porrastetut räystäslistat, oli suuri aaltoharjainen katseluaukko. Tätäkin ratkaisua voi verrata Villa Stenius -huvilan (myöhemmin Villa Borgin) mansardikattoisen paanuilla vuoratun päädyn ympyrän muotoisella

aukolla varustettuun katettuun parvekkeeseen, johon oli lisäksi liitetty sylinterin muotoinen korimainen avoparveke. (Kuva 14) Siitolan kartanon parvekkeen alla oli neljän pilarin reunustama aidattu terassi, josta portaat johtivat piharinteeseen.

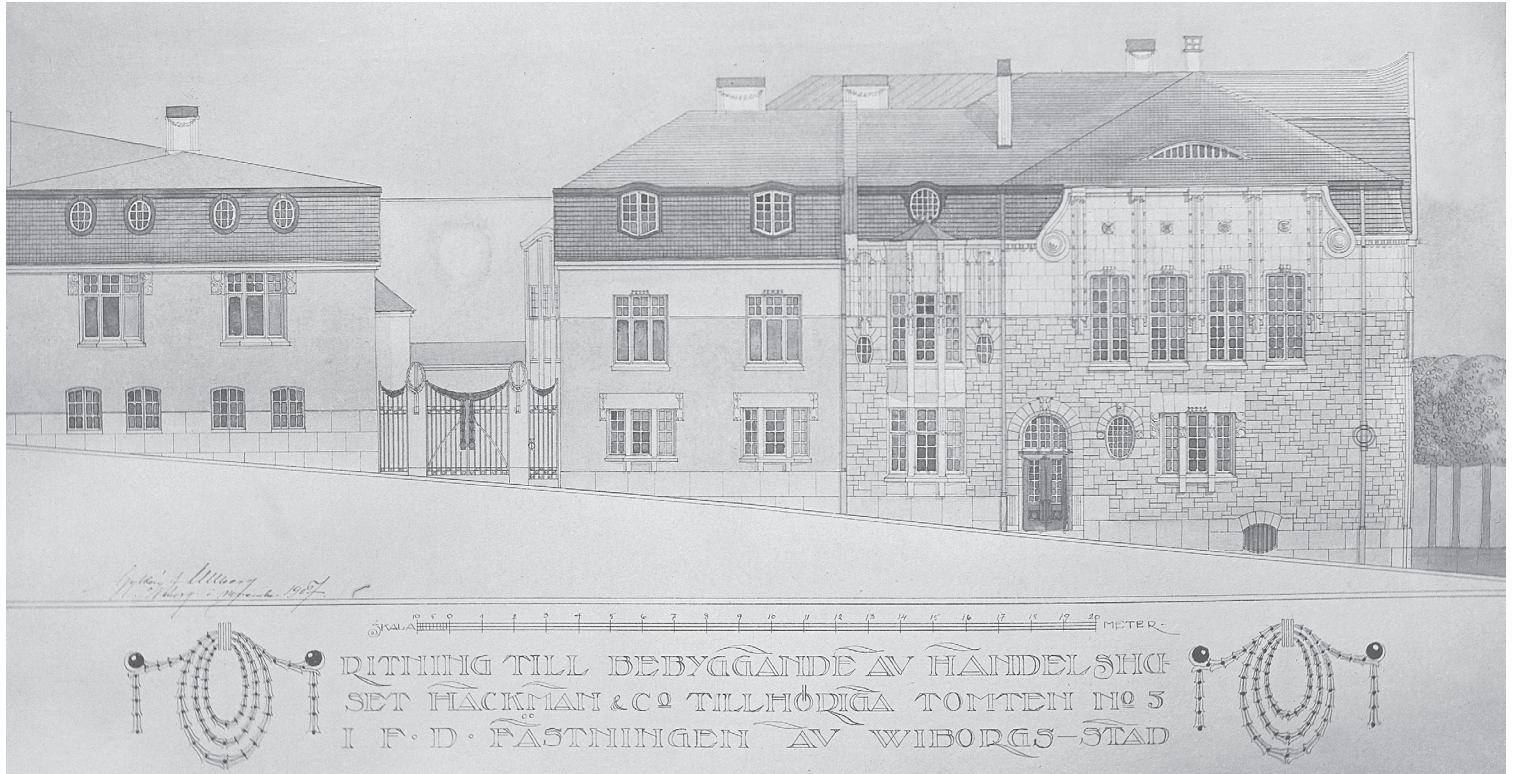
”Kaikenlaiset aaltoilevat ja kumpuilevat aiheet rikastuttivat klassillista muotovarastoa ... barokki rakasti ovaalia ja spiraalia”, arkkitehtuurihistorioitsija Nils Erik Wickberg luonnehtii barokin tyylipiirteitä. (Wickberg, 2017, 327) Uusbarokin estetiikka sävytti Ullbergin ratkaisuja Siitolan uudistamisessa. Ovaalin muotoisten ikkunoiden ja parvekkeen näköala-aukon yläkarmin kaarimuodon lisäksi myös kartanon kumuloivasti kerroksellinen päätyjen räystäälistojen korostus oli barokin mukaista.

Siitolan pääsisäänkäynti oli talon itäpuolella, ja sisään astuttiin tasaiselta pihamaalta pienehkön katetun terassin kautta. Sen yllä oli kevytrakenteinen parveke, jonne päästiin ulos työntyvän keskipäädyn katontaipeen oviaukosta. Kaksi korkeaa ruudutettua pystyikkunaa puhkaisivat vaaleaksi maalatuilla päreillä verhoillun päädyn ja päästivät runsaasti valoa sisään. Ikkunoiden välistä karmia koristaa uusbarokkiseen tyyliin soikiojalkainen joonialainen pilariaihe. (Kuva 6)

Sivuovi katoksineen ja pääovi terasseineen ja parvekkeineen rytmittivät pihajulkisivua keskipäädyn korostetun aksentin rinnalla moni-ilmeisesti. Ullberg onnistui uudistamaan Siitolan kartanon säilyttämällä rakennuksen klassisen luonteen ja samalla tuomalla siihen barokin ja jugendin piirteitä harmonisin ratkaisuin ja punnituin yksityiskohdin. Arkkitehti Simo Paavilaisen mukaan 1910- ja 1920-lukujen uusbarokki tunnetaan Suomessa myös jugendbarokkina, jossa yhdistyi molempien suuntausten muotoaiheita. (Paavilainen, 1917, 63–65) Jugendbarokki luonnehtii hyvin Siitolan itäjulkisivun tyyliä, jossa klassiset aiheet tulevat osaksi jugendin polveilevaa orgaanisuutta.

Gyldenin ja Ullbergin suunnittelemassa 1909 Viipuriin valmistuneessa Hackman & C:o -yhtymän asuin- ja liiketalon kivijulkisivussa oli samantapainen päätyaihe taitettuine räystäälistoineen kuin Siitolan kartanossa ja lisäksi ovaalin muotoisia ikkunoita. (Kuvat 15–16) Ullberg

toteutti 1910-luvun alkupuolella useita merkittäviä uusbarokkisia rakennuksia kuten Kiinteistöosakeyhtiö Karjalan ja Kauppapankin kolmen yhteen rakennetun liike- ja asuintalon ryhmä (1912–1915) Viipurissa. (Sarje, 2016 & 2017) (Kuva 17)

Kuva 15: Clas A. Gyldenin ja Uno Ullbergin suunnitelma Hackman & C:o -yhtymän asuin- ja liiketalon julkisivupiirros 1907–1909. **Kuva 16:** Clas A. Gyldenin ja Uno Ullbergin 1909 valmistunut Hackman & C:o -yhtymän asuin ja liiketalo Viipurissa. Valokuva: Kari Hakli. **Kuva 17:** Uno Ullbergin 1912–1915 toteutettu Kiinteistöosakeyhtiö Karjalan ja Kauppapankin kolmen yhteen rakennetun liike- ja asuintalon ryhmä Viipurissa. Valokuva: Tuntematon.

Ullbergin muutospiirustuksista ja Branderin valokuvista voi arvella, että kartano maalattiin keltaiseksi ja jäsentely tehtiin tummemmalla värillä, ehkä ruskealla. Myöhemmin mahdollisesti jo muutostöissä 1938 tyyli vaihtui klassisemmaksi ja itäpuolen sisäänkäynnin yllä ollut parveke poistettiin. (Kuvat 18–19) Taloon asennettiin keskuslämmitys ja mahdollisesti joitakin uuneja purettiin. Yläkerran eteläpäätyyn tehtiin kylpyhuone, ja molempiin kerroksiin erilliset wc-tilat. Tiettävästi Imatran kaupungin toimiessa omistajana 1974 rakennuksen jäljelle jääneet uunit purettiin lukuun ottamatta ensimmäisen kerroksen eteläisen salin takkaa.

Kuva 18: Peltikattoinen Siitolan kartano talvella 1972. Valokuva: Pentti Oksanen.

Kuva 19: Siitolan kartanon pääty valokuvattuna 1984. Valokuva: J. Niemi.

Kuvat 20: Siitolan kartanon itäinen julkisivu syksyllä 2018. **Kuva 21:** Siitolan kartanon läntinen julkisivu ja eteläinen pääty. **Kuva 22:** Siitolan kartanon itäisen julkisivun keskipäädyn ikkunoiden välistä karmia koristaa uusbarokkiseen tyyliin soikiojalkainen joonialainen pilariaihe. Valokuvat: Kimmo Sarje.

Kuvat

1. Uno Ullberg: Ombyggnad av Karaktärbyggnaden å Siitola-gård vid Imatra, muutosrakentamisperustus Siitolan kartanon länsijulkisivuksi, 1911. Kopio, Imatran kaupunginmuseon arkisto. Imatra.
2. Uno Ullberg: Ombyggnad av Karaktärbyggnaden å Siitola-gård vid Imatra, muutosrakentamisperustus Siitolan kartanon eteläpäädyksi ja itäjulkisivuksi, 1911. Kopio, Imatran kaupunginmuseon arkisto. Imatra.
3. Uno Ullberg: Ombyggnad av Karaktärbyggnaden å Siitola-gård vid Imatra, muutosrakentamisperustus Siitolan kartanon ensimmäisen kerroksen pohjaksi, 1911. Kopio, Imatran kaupunginmuseon arkisto. Imatra.
4. Uno Ullberg: Ombyggnad av Karaktärbyggnaden å Siitola-gård vid Imatra, muutosrakentamisperustus Siitolan kartanon toisen kerroksen pohjaksi, 1911. Kopio, Imatran kaupunginmuseon arkisto. Imatra.
5. Siitolan kartanon läntinen julkisivu 1912 arkkitehti Uno Ullbergin uudistamana. Valokuva: Signe Brander. Imatran kaupunginmuseon kuva-arkisto. Imatra.
6. Siitolan kartanon itäinen pihajulkisivu 1912 arkkitehti Uno Ullbergin uudistamana. Valokuva: Signe Brander. Imatran kaupunginmuseon kuva-arkisto. Imatra.
7. Uno Ullbergin piirustus Vallinkosken matkailijapaviljongiksi. Postikortti. (Puska, 2015, 18).
8. Uno Ullbergin suunnittelema Vallinkosken matkailijapaviljonki 1910-luvun alussa. Postikortti. Museovirasto. (Hirn, 1973, 167; Puska, 2015, 18)
9. Uno Ullbergin suunnittelema 1913 valmistunut Villa Sellgren kehittää kivrakennuksessa Vallinkosken matkailijapaviljongin aiheita. Arkkitehtuurimuseo, Helsinki.
10. Gustaf Strengellin suunnittelema Villa Marocco Kokkolassa valmistui 1906. Valokuva: Kimmo Sarje.
11. Gustaf Strengellin suunnitelma Villa Koskull -huvilaksi Kauniaisiin 1907. Arkkitehtuurimuseo, Helsinki.
12. Villa Steniuksen julkisivu itään. Postikortti. Valokuva: Tuntematon. Arkkitehtuurimuseo, Helsinki
13. Clas A. Gyldenin ja Uno Ullbergin suunnitelma Villa Stenius -huvilaksi 1907. Arkkitehtuurimuseo, Helsinki.
14. Villa Steniuksen, sittemmin Villa Borgin julkisivu etelään. Valokuva: Kaarlo Borg, 1930-luku. Arkkitehtuurimuseo, Helsinki.
15. Clas A. Gyldenin ja Uno Ullbergin suunnitelma Hackman & C:o -yhtymän asuin- ja liiketalon julkisivupiirros 1907–1909. Arkkitehtuurimuseo, Helsinki.
16. Clas A. Gyldenin ja Uno Ullbergin 1909 valmistunut Hackman & C:o -yhtymän asuin- ja liiketalo Viipurissa. Valokuva: Kari Hakli. Arkkitehtuurimuseo, Helsinki.
17. Uno Ullbergin 1912–1915 toteutettu Kiinteistöosakeyhtiö Karjalan ja Kauppapankin kolmen yhteen rakennetun liike- ja asuintalon ryhmä Viipurissa. Valokuva: Tuntematon. Arkkitehtuurimuseo, Helsinki.
18. Peltikattoinen Siitolan kartano talvella 1972. Valokuva: Pentti Oksanen. Paul Jyllinvuoren kokoelma, Imatran kaupunginmuseon kuva-arkisto. Imatra.
19. Siitolan kartanon pääty valokuvattuna 1984. Valokuva: J. Niemi. Imatran kaupunginmuseon kuva-arkisto. Imatra.
20. Siitolan kartanon itäinen julkisivu syksyllä 2018. Valokuva: Kimmo Sarje.
21. Siitolan kartanon läntinen julkisivu ja eteläinen pääty. Valokuva: Kimmo Sarje.
22. Siitolan kartanon itäisen julkisivun keskipäädyn ikkunoiden välistä karmia koristaa uusbarokkiseen tyyliin soikiojalkainen joonialainen pilariaihe. Valokuva: Kimmo Sarje.

Lähteet

- Cygnaeus, Fredrik: Bilder ur förgångna tiders lif. Joachim Zachris Duncker och hans omgivning, *Samlade arbeten*. Historiska arbeten, Andra bandet, G. W. Edlunds Förlag, Helsingfors, 1883.
- Heitto, Kalevi: "Kronikka Siitolasta", *Vanhaa Imatraa sanoin ja kuvin*, toimittanut Kalevi Heitto, Kanta-Imatra seuran julkaisu N:o 2, Imatra, 1973.
- Hirn, Sven: *Imatra som natursevärdhet till och med 1870. En reselitterär undersökning med lokalhistorisk begränsning*, Söderström & C:o Förlagsaktiebolag, Helsingfors, 1958.
- Hirn, Sven: "Katariina Suuren matka Imatralle", *Vanhaa Imatraa sanoin ja kuvin*, toimittanut Kalevi Heitto, Kanta-Imatra seuran julkaisu N:o 2, Imatra, 1973.
- Hirn, Sven: Imatran tarina. *Matkailuhistoriamme valtävylältä*, Kanta-Imatra seuran julkaisu N:o 3, Oy Ylä-Vuoksi, Imatra, 1978.
- Jokela, Pirjo et alii toim.: *Imatran Taideyhdistys ry. 1945-1985*, Imatran Taideyhdistyksen 40-vuotishistoriikki, historiikkitoimikunta: Pirjo Jokela, Tauno-Isoaho, Torsti Mäkelä ja Aune Patjas, Imatran taideyhdistys, Imatra, 1985.
- Järvinen, Juhani: "Taideoppilaitoksen historiaa ja nykypäivää", *Imatran taideyhdistys ry 50 vuotta 1945-1995*, Imatran taideyhdistys, Lappeenranta, 1995.
- Kansallinen elämäkerrasto* osa I, Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo, 1927.
- Mustonen, Eija: "Imatran kasvatit", *Imatran kasvatit*, Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisuja, Sarja A: raportteja ja tutkimuksia 38, Saimaan ammattikorkeakoulu, 2017.
- Ojonen, Lasse: *Imatran rakennetun ympäristön kohteet*, Imatran kaupunginmuseoiden julkaisuja 1/ 1994, Imatra, 1994.
- Paavilainen, Simo: "Barokin piirteitä modernissa arkkitehtuurissa ja Suomessa", *Barokin magiaa ja heijastuksia*, toim. Aino Niskanen, Quo Vadis Architecture? 5, Nils Erik Wickberg lectures, Aalto University pulication series ART + DESIGN + ARCHITECTURE 2/2017.
- Puska, Veikko: *Vallaton Vallinkoski*, omakustanne, Imatra, 2015.
- Roos, Johan E.: *Uppkomsten av Finlands militieboställen under indelningsverkets nyorganisation 1682–1700. En historisk-kameral undersökning*, Historiallisia tutkimuksia XVIII, Suomen historiallinen seura, Helsinki, 1933.
- Sarje, Kimmo: *Uno Ullberg – Karjalan arkkitehti*, näyttelyjulkaisu suomeksi ja venäjäksi, Suomen Pietarin instituutti, Pietari, 2016 & toinen painos 2017.
- Suomen rakennuskulttuurin yleisluettelo, Siitolan kartano (Sry, Siitola)*, Museovirasto, Imatran kaupunginmuseon arkisto, Imatra.
- Suomen maatilat*. Tietokirja maamme keskikokoisista ja suurista maatiloista. Kuopion, Mikkelin ja Viipurin läänit, Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo, 1932.
- Suuri maatilakirja. Lantgårdar i Finland IV*, Kymen ja Mikkelin läänit, Kustannustuote Oy, Helsinki, 1965.
- Vaalama, Erkki: "Kuvataiteen kenttä elää", *Imatran taideyhdistys 45 vuotta*, Imatran taideyhdistys, moniste, 1990.
- Wickberg, Nils Erik: "Barokki ja nykyaika", *Barokin magiaa ja heijastuksia*, toim. Aino Niskanen, Quo Vadis Architecture? 5, Nils Erik Wickberg lectures, Aalto University pulication series ART + DESIGN + ARCHITECTURE 2/2017.
- Zitting, Emil: "Siitolan kartano", *Imatran rannoilta*, Kanta-Imatra seuran julkaisu n:o 1, Imatra 1950, 38–40.

Saimaan ammattikorkeakoulun julkaisu • Sarja D: Muita julkaisuja 10
ISBN 978-952-7055-57-1 • ISSN 1797-7290